

Jövőkép – Értelmi sérült emberek perspektívái Hajdú – Bihar megyében

Zámbó Gabriella

Debreceni Egyetem Szociológia és

Szociálpolitika Tanszék

II. Évfolyam

Jelige: GIG 516

Témavezető: Nagy Zita Éva

2015. március 30.

*„A jövő nincs teljesen hatalmunkban,
viszont nem áll teljességgel
hatalmunkon kívül.”*

Epikurosz (Kr. e. I. sz.)

Témaválasztás

- Magyarország: 42 779 fő értelmi fogyatékos ember
- Hajdú-Bihar megye: 2282 fő (Forrás: Népszámlálás 2011)
- Intézményi úr a fiatalkor és időskor között
- Valóban a két végpontba tartanak-e az értelmi fogyatékos gyermekeket nevelő családok? (elhelyezés családban/totális intézmény)

(Verdes – Scharle – Váradi 2012)

- Perspektívák feltárása

Jogi háttér – fogalmi áttekintés I.

- **WHO definíció (1995):** „Abbamaradt vagy nem teljes szellemi fejlődés, amelyre jellemző a különböző készségek romlása, olyan készségeké, melyek a fejlődés során jelennek meg, és készségeké, amelyek az intellektus minden szintjét érintik, mint pl. a kognitív, nyelvi, mozgásbeli, szociális készségek, képességek”
- **1998. évi XXVI. Törvény** – A Fogyatékos Személyek Jogairól és Esélyegyenlőségük Biztosításáról
- **ENSZ** – Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezmény ratifikálása (2007. évi XCII. Törvény)

Jogi háttér – fogalmi áttekintés II.

- Bánfalvy Csaba: **abszolút** és relatív fogalom

bizonyos kritériumhoz kapcsolva

Csoportok	IQ
Enyhe	50-69
Közepes	36-49
Súlyos	20-35
Legsúlyosabb	20 alatt
Együtt Szubnormális (Értelmi fogyatékoság)	0-69

Kutatási kérdések, vizsgált dimenziók

- **Mi történik a felnőtt korba kerülő értelmi fogyatékos emberekkel?**
- Választási lehetőségek, intézményi alternatívák, döntést befolyásoló tényezők, jövőkép meghatározottsága
- **Vizsgált dimenziók:**
 - 1. Az értelmi fogyatékos embereket ellátó- és támogató rendszer
 - 2. A társadalom szerepe
 - 3. A felnőtt kor alternatívái
 - 4. Jövőre vonatkozó perspektívák, jövőkép
 - 5. Stratégiák

Szakirodalmi háttér

- Nemzetközi összehasonlítás irrelevanciája
- Csekély hazai szakirodalmi háttér, főként országos és megyei kutatások szegmense:
 - **Bass (szerk.) (2008)**
 - **Bass (2004)**
 - **Fónay – Pásztor – Zolnai (2007)**
 - Katona (2013)
 - Verdes – Scharle – Váradi (2012)
 - Könczei (szerk.) 2009
 - KSH
 - TeIR

Módszertan

- Hajdú-Bihar megye, főként Debrecen és környéke
- 2014 augusztus – december között
- Kvalitatív módszer
- 20 db félig strukturált interjú szülőkkel
- Különböző fogyatékosági szintek (6 súlyosan - halmozottan sérült, 7 középfokban- és 7 enyhefokban sérült gyermek)
- Gyermekek életkora 6 és 36 év között (óvodában és alapfokban, illetve középfokban és felnőtt korban lévők)

Eredmények I.

„Amikor a gyermekem megszületett, az orvosok azt mondták, mondjak le róla, mert belőle nem lesz ember. Én nem hagytam annyiban, tornáztattam és ma már jár, szalad.”

(9 éves középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek édesanyja)

1. Szociális szolgáltatások, intézményi ellátottság

Komplexitás

- egészségügy
- szakértői bizottság, szakemberek
- állam szerepe
- intézmények

Eredmények II.

*„Persze, hallottam olyat, ahol 3 - 4millió forint egy szoba, de hát azt nem engedheti meg magának akárki. Vannak alapítványi lehetőségek, de a szegény embernek ez nem opció.”
(19 éves súlyosan-halmozottan sérült fiú édesanyja)*

2. A felnőtt kor kérdései

Alternatívák

- intézmények (közösségi lakhatás preferálása)
- család

Döntést befolyásoló tényezők

- önellátás
- anyagi vonzat
- igények, elvárások

Megyék	Értelmi fogyatékos népesség ^[1]		Családban élők ^[1]		Intézetben élők ^[1]		„Eltűntek” ^[2]		
	Népesség	Fajlagos	Népesség	Fajlagos	Népesség	Fajlagos	Elvárt jelenlét	Többletek és hiányok	Jelenléti index
<i>Budapest</i>	4893	27,5	806	4,5	4087	2,3	9931	-5038	0,49
<i>Bács</i>	3870	70,8	1680	30,7	2190	4	3053	817	1,27
<i>Baranya</i>	2475	60,7	1128	27,7	1347	3,3	2276	199	1,09
<i>Békés</i>	2352	59,1	1020	25,6	1332	3,3	2222	130	1,06
<i>Borsod</i>	5526	74,2	2011	27	3515	4,7	4158	1368	1,33
<i>Csongrád</i>	2524	58,2	1166	26,9	1358	3,1	2420	104	1,04
<i>Fejér</i>	2653	61,1	1383	31,8	1270	2,9	2426	227	1,09
<i>Győr</i>	2380	54,7	1096	25,2	1284	3	2428	-48	0,98
<i>Hajdú</i>	3262	59,0	1201	21,7	2061	3,7	3089	173	1,06
<i>Heves</i>	1973	60,6	682	20,9	1291	4	1819	154	1,08
<i>Jász</i>	2669	64,2	1052	25,3	1617	3,9	2323	346	1,15
<i>Komárom</i>	1672	52,8	603	19	1069	3,4	1768	-96	0,95
<i>Nógrád</i>	1591	72,2	687	31,2	904	4,1	1230	361	1,29
<i>Pest</i>	5283	48,7	1786	16,5	3497	3,2	6054	-771	0,87
<i>Somogy</i>	2218	66,2	831	24,8	1387	4,1	1872	346	1,18
<i>Szabolcs</i>	4349	74,7	1280	22	3069	5,3	3252	1097	1,34
<i>Tolna</i>	1780	71,3	878	35,2	902	3,6	1395	385	1,28
<i>Vas</i>	1515	56,5	669	25	846	3,2	1498	17	1,01
<i>Veszprém</i>	2080	55,6	911	24,4	1169	3,1	2088	-8	1,00
<i>Zala</i>	1898	63,8	889	29,9	1009	3,4	1661	237	1,14
Össz./ Átlag	56 963	60,6	21 759	24,8	35 204	3,6	56 963	-	1,09^[3]

Forrás: Verdes – Tóth 2010

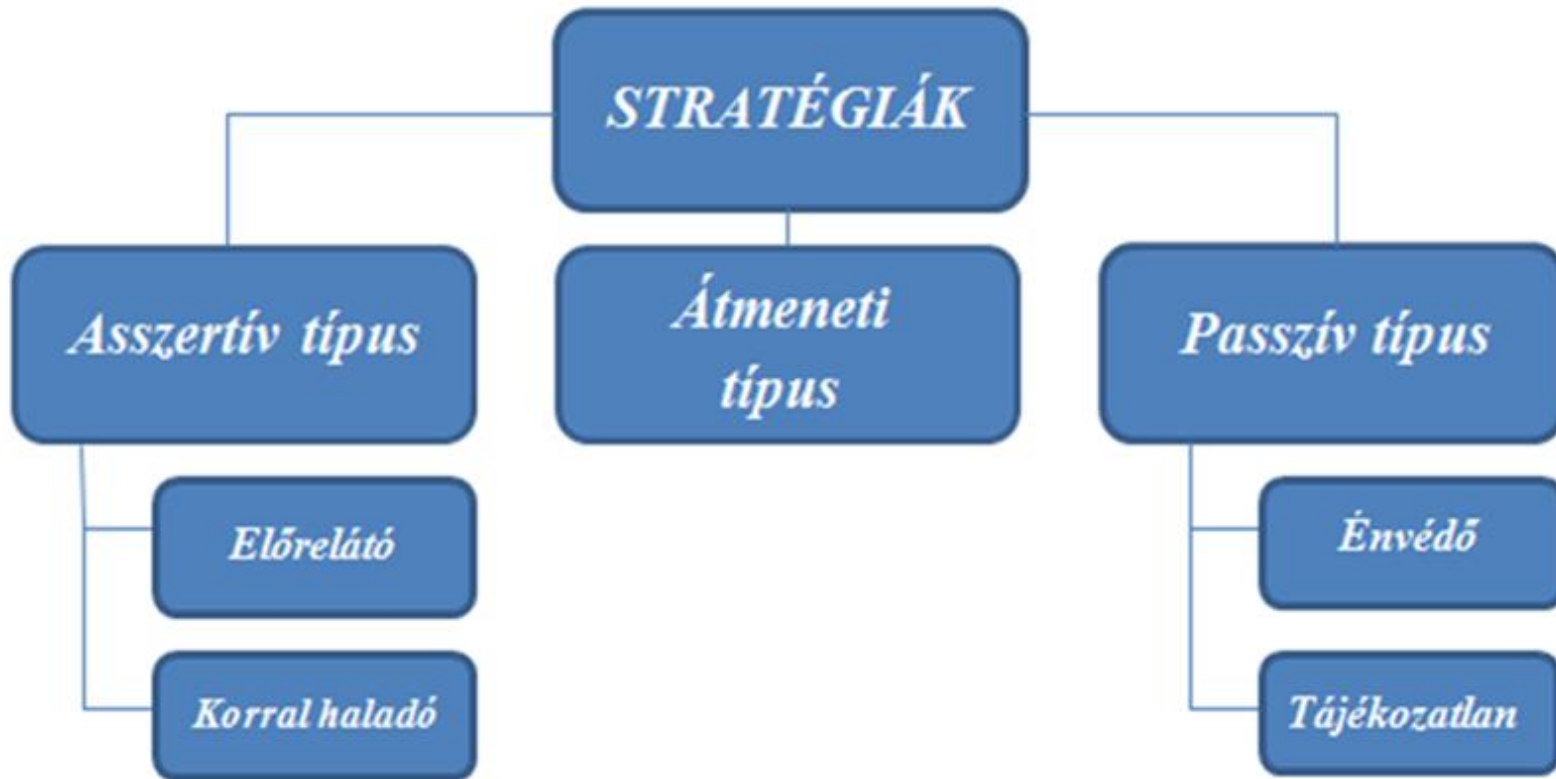
Eredmények III.

„Nekem volt már olyan gondolatom, hogy 30-40 év múlva mire megöregszem, akkor lennék nyugodt, ha a lányom előttem halna meg egy perccel. Mert én nem látok jövőképet. Ez nagyon fikció, de ebben benne van a lényeg.”
(9 éves down-szindrómás lány édesanyja)

3. Perspektívák

- mérföldkövek
- fejlődés lehetőségei
- a halál után
- kilátástalanság
- többnyire negatív színezetű jövőkép

Eredmények IV.

Forrás: saját készítés

Értékelés

- Élhető alternatívák hiánya
- Deinstitutionalizáció \leftrightarrow Totális intézmények dominanciája
- Rugalmatlan, merev intézményi háttér
- Kollektív értékek és érdekek \leftrightarrow egyéni sorsok, egyedi esetek
- Permanensen visszatérő, megoldatlan problémák

Köszönöm a figyelmet!

gabriella.zambo94@gmail.com